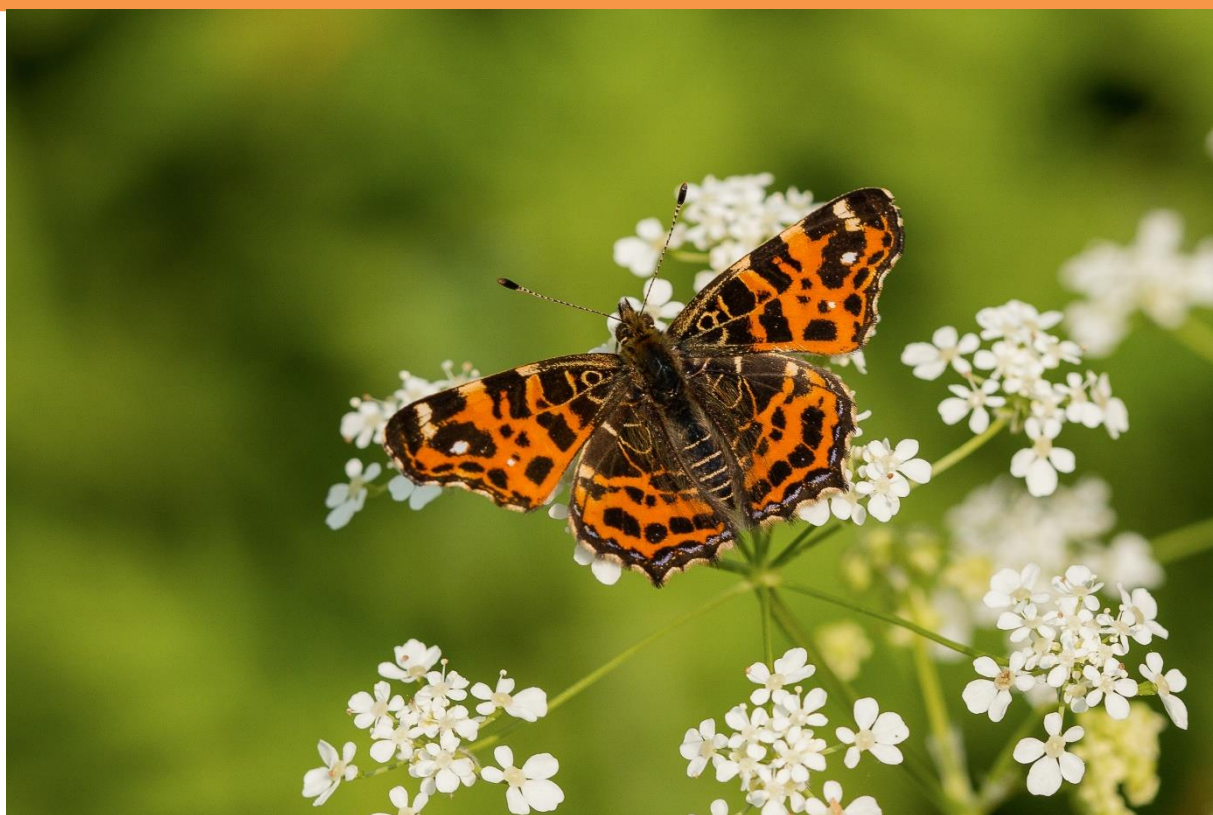

Jaarverslag Vlinders en Libellen

Inhoud

TERUGBLIK op 2017	4
Werkgroepactiviteiten	4
Waarnemers.....	5
Weersomstandigheden	5
DAGVLINDERS.....	6
Statistische gegevens en fenologie	8
Soortbespreking	9
LIBELLEN	15
Statistische gegevens en fenologie	16
Soortbespreking	17
MACRONACHTVLINDERS.....	20
Bijzondere waarnemingen	20
TERREINEN met HWL-beheer	24
De Staart.....	24
Oudendijk - Hoekse weg / Idylle.....	24
Kleine terreinen	25

TERUGBLIK op 2017

Werkgroepactiviteiten

Er waren 6 gezamenlijke excursies naar terreinen binnen en buiten de Hoeksche Waard.

Dagexcursie	Terrein
7 mei	Esscheplaat
20 mei	Kampina (doelsoort: Beekrombout)
7 juni	Kromme Elleboog, Puttershoek - HWL
15 juli	Mijl- en Nieuwlandse Bos (publieksexcursie)
9 augustus	Kromme Elleboog, Puttershoek - HWL
20 augustus	Dintelse Gorzen

Het weer zat dit jaar wat tegen bij het excursieprogramma. Volgens de KNMI was het jaar “zeer warm en zeer zonnig”, maar tijdens onze eerste 3 excursies was er sprake van bewolking, wind en regen. De publieksexcursie trof wel goed vlinderweer: met 21° en weinig wind konden 15 deelnemers genieten van dagvlinders (15 soorten), nachtvinders (3 soorten) en libellen (3 soorten) die, dankzij de inzet van HB en Kvdb met het vlindernet, van dichtbij bewonderd konden worden.

Er waren 6 gezamenlijke nachtvangsten (op het laken) in de Hoeksche Waard.

Nachtvangst	Terrein
5 mei	Klein Profijt
26 mei	Het Groene Veld, 's-Gravendeel
23 juni	Borrekeen, Zuid-Beijerland
21 juli	Klein Profijt
25 augustus	Klein Profijt, NNN
22 september	Klein Profijt

Bij de 1^e nachtvangst kwamen er vanwege de lage temperatuur (8°) maar 5 soorten op het laken, bij de overige vangsten hadden we goede weersomstandigheden. Tijdens de Nationale Nachtvinder Nacht (25 augustus) was er traditiegetrouw weer een publieksvangst. Met een uitgebreide opstelling (1 laken, 1 lichtval en heel veel smeer) hebben we 25 deelnemers kennis laten maken met de wereld van de nachtvinders. Er verschenen 58 soorten (43 macro-nachtvinders en 15 micro-nachtvinders) waaronder bijzonderheden als Groot-hoefbladboorder, Wilgentandvlinder, Prachtmot en maar liefst 3 soorten weeskinderen (12 Rood weeskind, 8 Zwart weeskind en 1 Karmozijnrood weeskind).

In het winterseizoen waren er 3 werkgroepavonden in Klein Profijt met als doel kennisverdieping en uitwisseling van ervaringen. Op deze avonden werd in de tuin van Klein Profijt ook de lichtval gezet en werd een aantal bomen gesmeerd, dit leverde 3 soorten nachtvinders op.

Monitoringroutes

Voor Natuurmonumenten en Staatsbosbeheer werden monitoringroutes gelopen in de terreinen Tiengemeten, Tiendgorzen, Dintelse Gorzen, Esscheplaat, APL-polder, Oudeland van Strijen en de Drom (door Kvdb, WK, HB, RvdB, MZ). De resultaten zijn in afzonderlijke rapportages vastgelegd, deze zijn beschikbaar in de bibliotheek van Klein Profijt. Op de Esscheplaat werd een soortgerichte

monitoringroute gelopen voor het landelijke meetnet Vlinders en Libellen (Glassnijderroute door KvdB).

Onderzoek door Universiteit van Amsterdam

In 2017/2018 onderzoekt de UvA, in samenwerking met akkerbouwers in de Hoeksche Waard, de bijdrage van ingezaaide akkerranden op een verduurzaming van de landbouw (en dan met name de rol van insecten daarbij). Onze werkgroep levert een bijdrage aan het veldwerk: in de zomermaanden monitoren YtT, BW en MZ een aantal akkerranden op bijen, zweefvliegen, gaasvliegen, wantsen, lieveheersbeestjes, soldaatjes, sluipwespen en vlinders. Ter voorbereiding gaf EIS een mini-cursus over de herkenning van deze insecten en gaf Paul van Rijn (UvA) een veldexcursie.

Waarnemers

Waarnemers van de Werkgroep Vlinders en Libellen (met vermelding van waarnemerscode)

Kees van den Berg (KvdB), Marianne Bianchi (MBi), Rita van den Bos (RvdB), Henk Bunjes (HB), Wilma Kapoen (WK), Marjan Reitsema (MR), Ton Schilperoord (TS), Yolanda ten Thije (YtT), Bob Wiggers (BW) en Marion Zondervan (MZ).

Onderstaand een zo volledig mogelijke lijst van personen buiten de werkgroep waarvan in 2017 waarnemingen (mondeling en/of schriftelijk, mogelijk via Waarneming.nl) werden verkregen en gebruikt in dit rapport. Waar van toepassing is hier ook een waarnemerscode toegevoegd. Alle waarnemers hartelijk dank!

Truus van Belle (TvB), Han Benard (HBe), Martin Benard (MBe), Joop v.d. Berg (JoopvdB), Karin v.d. Berg, Peter Boelaars (PB), Wil Bouwmeester, Jannie Dam, Elza van Dorsser, Kuun van Essen, Frank van Gessele (FvG), Dick van Houwelingen (DvH), Gert Huijzers (GH), Lenny Kleinjan, Joop Koevoets, Menno Korbijn (MK), Len Korevaar (LK), Kees van Leenen (KvL), Arie v.d. Linden AvdL, Esther Linnartz (EL), Cees Mesker (CM), Cees van Oostende (CvO), fam. Reedijk, Marcel Stougie (MS), Ronald in 't Veld, Wilson Westdijk (WW), Hans Westerlaken (HW) en via Waarneming.nl (Arjo & Nel van Dijk, Mathieu Groeneveld, Johan van Laerhoven, Sander van der Linde, Leo Marinissen, Ron Noordman, Tommie Pot, Erwin Reinstra, Janus Verkerk, Arie Verhoef).

Weersomstandigheden

Het weer in 2017: Zeer warm, zeer zonnig en aan de natte kant

Hoewel het in januari koud was, was de winter aan de zachte kant.

Maart was één van de zachtste maanden in drie eeuwen. April begon zacht, na half april werd het door de noordenwind vrij koud voor de tijd van het jaar. Mei begon vrij koel, maar was als geheel een extreem warme maand door de zomerse temperaturen (25°) in de laatste 10 dagen. De lente was zeer zonnig (610 zonuren tegenover 517 uren normaal).

De zomer begon met de warmste junimaand in ruim een eeuw. Juli was wisselvallig met veel regen en augustus verliep koel met temperaturen die beneden normaal lagen.

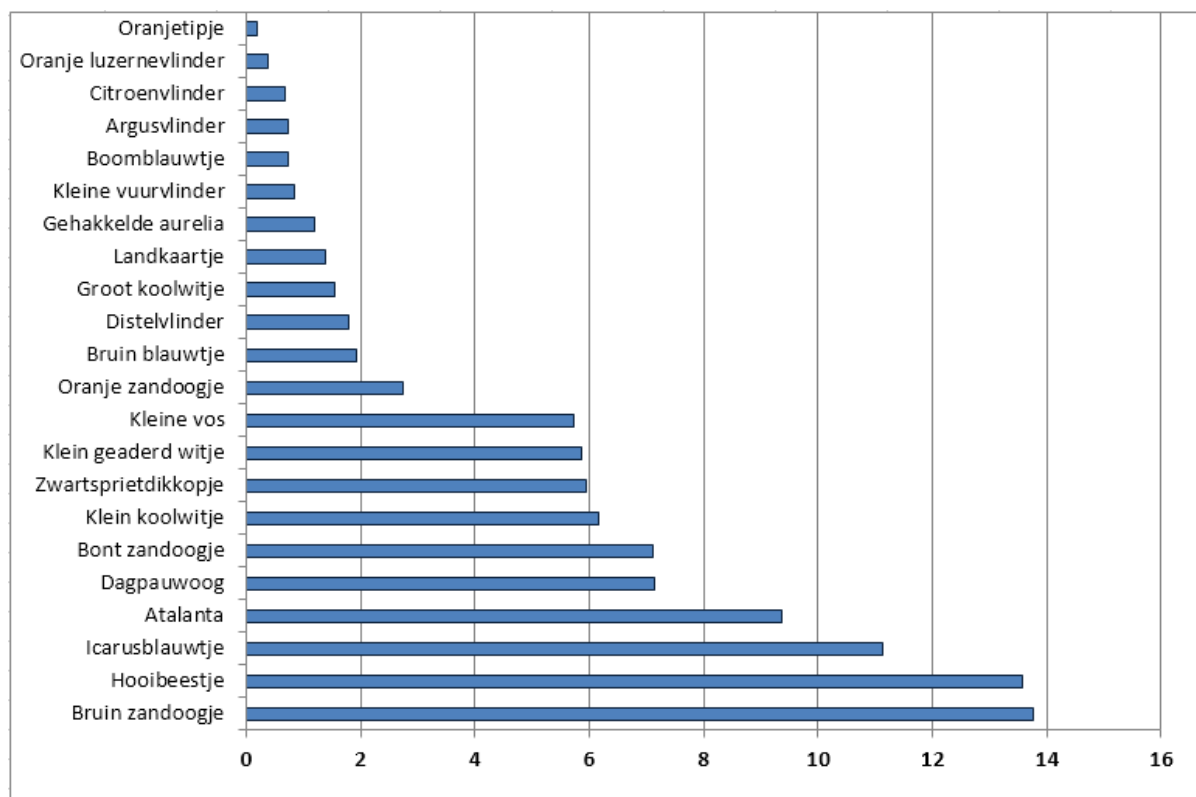
September was koeler en natter dan normaal, maar door het mooie nazomerweer in oktober en een vrij zachte novembermaand eindigde de herfst bij de tien warmste sinds 1901.

December was een zachte maand, met aan het begin een korte koude periode.

Bron: KNMI, Klimatologische Dienst

DAGVLINDERS

Procentuele verdeling van het totaal aantal waargenomen dagvlinders in 2017 (N = 19.315)

Er werden 22 soorten dagvlinders gezien in de Hoeksche Waard, het zijn de soorten die zich in ons landschap thuis voelen.

Er dook dit jaar dus geen nieuwe soort op in ons werkgebied, hoewel heel even leek het er op dat HB een Scheefbloemwitje op de foto had gezet. Maar nadere bestudering van de ondervleugel (en raadpleging van een expert van de Vlinderstichting) gaf aan dat het een Klein geaderd witje betrof. Het Scheefbloemwitje was in 2015 een nieuwkomer in Nederland (het 1^e exemplaar werd gezien in Limburg) en breidt zich sindsdien naar het westen toe uit. Volgens de Vlinderstichting is de soort met het huidige tempo binnen 3 jaar in onze contreien te verwachten. Uiteraard staan we de komende jaren op scherp!

In totaal werden er 19.315 exemplaren waargenomen, dat is 47% meer dan vorig jaar.

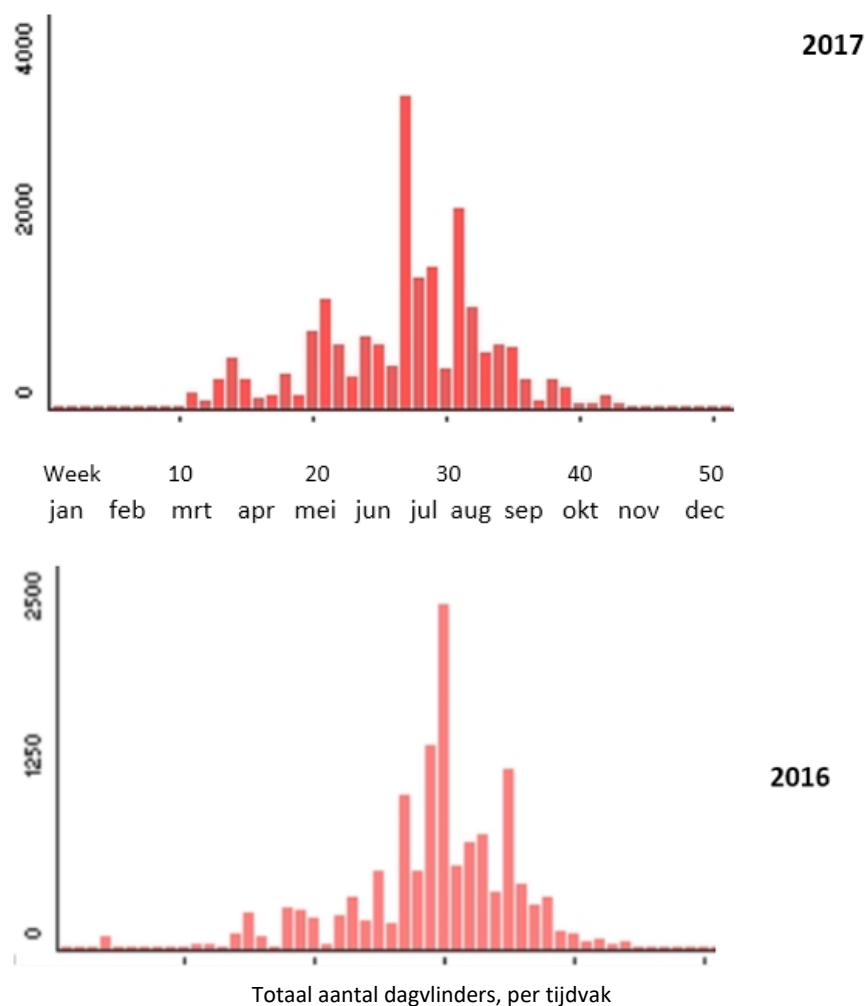
Veel soorten profiteerden van de goede weersomstandigheden, met als resultaat hogere aantallen dan vorig jaar. De omstandigheden voor bosvlinders bleken zelfs uitzonderlijk goed, Citroenvlinder en Landkaartje laten een enorme piek zien na een lange periode van mindere aantallen.

Alleen Bruin blauwtje, Kleine vos en Oranje zandoogje laten een lichte daling zien. De toekomst zal uitwijzen of hier sprake is van een terugval of van een meerjarige cyclus.

Opvallend is dat de Koninginnenpage voor het 2^e achtereenvolgende jaar niet werd gezien.

Het zonnige, warme voorjaar zorgde voor een vroege vlinderpiek, veel soorten vlogen 2-4 weken vroeger dan gemiddeld. Hun vliegtijd was daardoor ook eerder voorbij zodat er in augustus minder vlinders vlogen dan normaal.

Ter illustratie : onderstaande grafieken tonen de vliegtijden in 2017 en 2016.

Op de volgende pagina staat het overzicht met de statistische gegevens van de dagvlinders. Daarna volgt een soortbespreking, waar zinvol voorzien van een verspreidingskaartje, fenogram of een meerjarengrafiek. Verspreidingskaartje en fenogram zijn uitsluitend gebaseerd op de waarnemingen in het verslagjaar 2017.

De volgorde en (wetenschappelijke) naamgeving komt tot stand via het inventarisatie-programma ORDE 4.0 ¹.

¹ Programma ORDE, versie 4.0, 1999, auteurs Jeroen Fokker & Oscar Vorst, uitgave van de Nederlandse Entomologische Vereniging

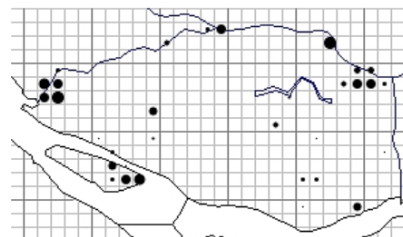
Statistische gegevens en fenologie

Soort	Aantal exemplaren 2017	Aantal exemplaren 2016	Aantal exemplaren 2015	Vindplaatsen 2017	Km-hokken 2017	uur-hokken 2017	eerste waarm. 2017	waarnemers)	laatste waarm. 2017	waarnemers)	vroegste waarm. ooit HW
Zwartspriddikkopje	1148	886	1142	83	32	11	17-jun	GH	21-sep	GH	7-jun-2003
Koninginnenpage			1								28-apr-2007
Boswitje/Verborgen boswitje		1									7-jul-2016
Oranjetipje	39	9	12	21	13	9	2-apr	MK / w/w	14-mei	HB	28-mrt-2012
Groot koolwitje	298	233	220	179	49	14	26-mrt	KvdB	27-sep	RvdB	26-mrt-2017
Klein koolwitje	1192	1811	1995	426	98	18	15-mrt	w/w	27-okt	TvB	3-mrt-1991
Klein geaderd witje	1133	865	522	333	90	17	27-mrt	TvB	16-okt	RvdB / CvO	12-mrt-1995
Oranje luzernevlinder	72	17	22	55	24	11	5-jul	KvdB	27-okt	MK	23-apr-2014
Citroenvlinder	130	51	25	110	44	16	8-mrt	YtT / TvB	29-sep	RvdB	2-feb-2002
Kleine vuurvlinder	165	37	37	100	48	13	20-apr	KvdB	14-okt	MK	15-apr-2007
Tijgerblauwtje			1								8-jun-2008
Boomblauwtje	143	142	165	116	31	14	22-mrt	YtT	31-aug	CvO	20-mrt-2014
Bruin blauwtje	372	402	853	97	38	14	13-mei	KvdB	27-sep	AvdL / GH / RvdB	23-apr-2007
Icarusblauwtje	2152	614	1463	191	70	19	12-mei	RvdB	16-okt	RvdB / CvO	22-apr-2014
Atalanta	1808	1038	1347	559	102	19	8-mrt	TvB	4-nov	AvdL / w/w	13-feb-2001
Distelvlinder	344	361	481	193	78	17	14-mei	w/w	18-okt	EL	2-apr-2004
Dagpauwoog	1382	1293	1783	416	97	19	3-feb	EL	3-nov	KvL	3-feb-2017
Kleine vos	1107	1168	926	373	93	18	3-feb	EL	7-nov	HB	2-2-2002/2014
Gehakkelde aurelia	233	75	154	170	50	16	8-mrt	YtT / TvB	18-okt	MK / w/w / HB	15-feb-2007
Landkaartje	267	76	71	83	35	13	8-apr	KvdB	27-sep	YtT	8-apr-2017
Bont zandoogje	1374	815	516	442	81	16	24-mrt	TvB	27-okt	HB / TvB	2-mrt-2014
Argusvlinder	142	128	268	89	39	10	14-mei	MK / KvdB	19-okt	w/w	2-apr-2001
Hooibeestje	2622	765	1430	293	83	19	9-mei	FvG	24-sep	MZ / AvdL / HB	21-apr-2012
Oranje zandoogje	531	598	922	73	36	13	20-jun	TvB	29-aug	MK	29-mei-2004
Bruin zandoogje	2661	1697	2795	205	69	15	5-jun	PB / MBe	28-aug	MZ	18-mei-2014
Aantal soorten	22	23	24								
Totaal aantal	19315	13082	17151								

Soortbespreking

Zwartsprietdikkopje (*Thymelicus lineola*)

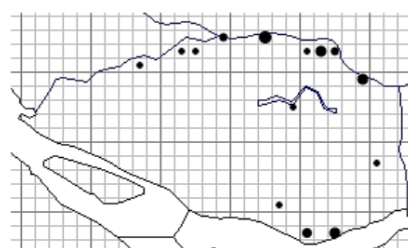
Het Zwartsprietdikkopje had een recordjaar met 1.148 exemplaren, het topjaar 2015 werd daarmee nipt ingehaald. Het nieuwe natuurgebied Leenheerenpolder bij Goudswaard heeft daar zeker aan bijgedragen, er heeft zich een flinke populatie ontwikkeld.

N=1148

Oranjetipje (*Anthocharis cardamines*)

Na de dalende lijn in de afgelopen drie jaar (met in 2016 als dieptepunt nog maar 9 exemplaren) is er dit jaar positief nieuws. Er werden 39 exemplaren waargenomen, zelfs in tuinen. Er kwamen tuinmeldingen uit Mookhoek (CM), Oud-Beijerland (MB, HB) en Nieuw-Beijerland (MZ).

N=39

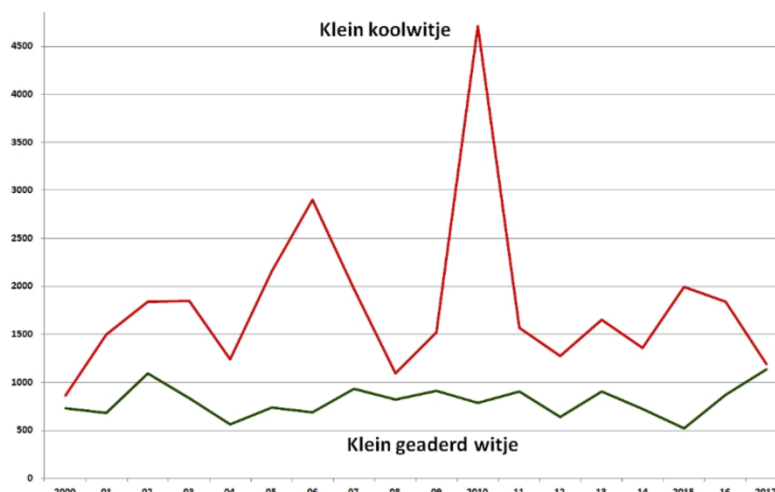
Groot koolwitje (*Pieris brassicae*)

Het Groot koolwitje had met 298 exemplaren een bijzonder goed jaar. KvdB zag het 1^e exemplaar op 26 maart in het Zuid-Beijerlandse bos, dat is de vroegste waarneming in de Hoeksche Waard tot dusver.

Klein koolwitje (*Pieris rapae*)

Klein geaderd witje (*Pieris napi*)

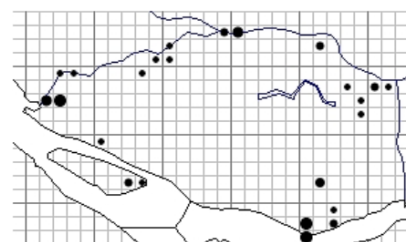
Het Klein geaderd witje had met 1.133 exemplaren een goed jaar, de aantallen van beide soorten lagen dit jaar dicht bij elkaar.

Oranje luzernevlinder (*Colias croceus*)

De trek naar ons land kwam laat op gang, pas op 5 juli zag KvdB het 1^e exemplaar in de Hoeksche Waard (in Oud-Beijerland). De immigranten brachten hier een nieuwe generatie voort, er werden nog tot eind oktober vlinders gezien.

Omdat het een trekvlinder is wisselen de aantallen jaarlijks sterk, dit jaar werden er 72 exemplaren waargenomen.

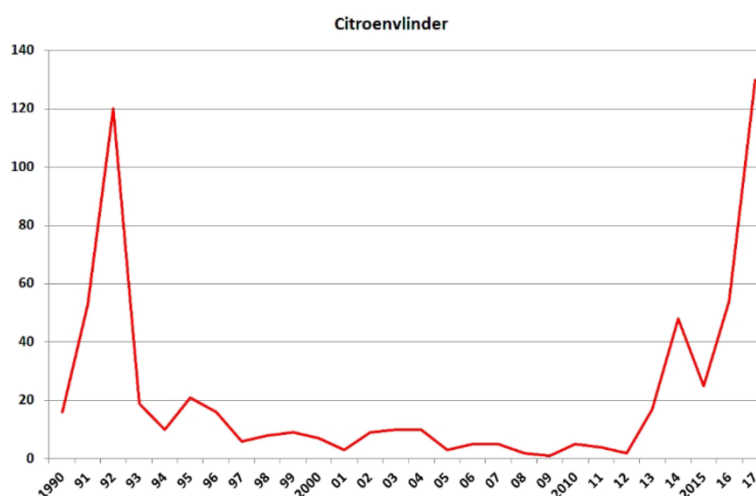

N=72

Citroenvlinder (*Gonepteryx rhamni*)

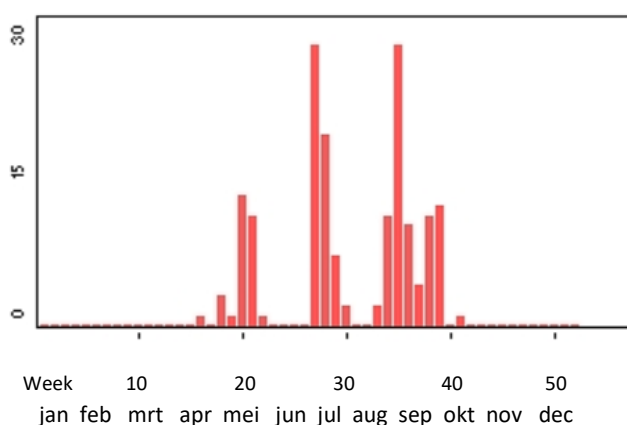
De Citroenvlinder noteerde met 130 exemplaren het hoogste aantal sinds de start van onze werkgroep.

Hopelijk wordt de piek dit keer niet gevolgd door een diepe val zoals begin jaren 90.

Kleine vuurvlinder (*Lycaena phlaeas*)

Ook de Kleine vuurvlinder vestigde een nieuw record met 165 exemplaren. Dat is voor een belangrijk deel te danken aan een grote 3^e generatie.

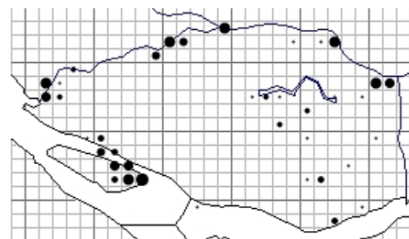
Boomblauwtje (*Celastrina argiolus*)

Het Boomblauwtje bleef dit jaar stabiel met 1 exemplaar meer dan het vorige jaar.

Bruin blauwtje (*Aricia agestis*)**Rode Lijst:** gevoelig

Met 372 exemplaren ligt het aantal weliswaar iets lager dan vorig jaar, maar toch is het één van de betere jaren.

Het Bruin blauwtje wordt vooral gezien in de natuurterreinen aan de noordrand van de Hoeksche Waard en op Tiengemeten.

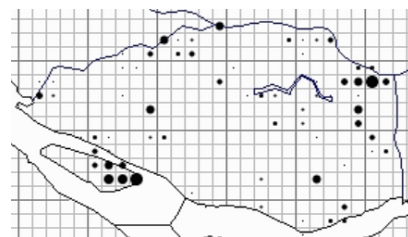

N=372

Icarusblauwtje (*Polyommatus icarus*)

Na een aantal mindere jaren werd dit jaar de 2000-grens weer gepasseerd (2.152 exemplaren).

Sinds de omvorming van Tiengemeten tot natuureiland zit hier de grootste populatie.

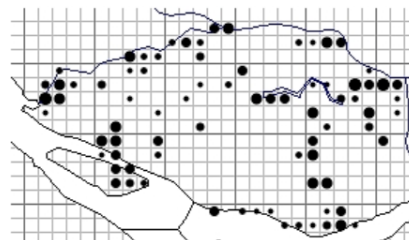
N=2152

Atalanta (*Vanessa atalanta*)

De Atalanta kende een goed jaar (1808 exemplaren). TvB zag al een exemplaar op 8 maart, het was een zachte winter dus mogelijk was het een overwinteraar (hoewel de trek vanuit Zuid-Europa soms al in maart begint). Tijdens het landelijke Tuinvlindertelweekend (5-6 augustus) werd de Atalanta het meest geteld (zowel landelijk als in de Hoeksche Waard).

Distelvlinder (*Vanessa cardui*)

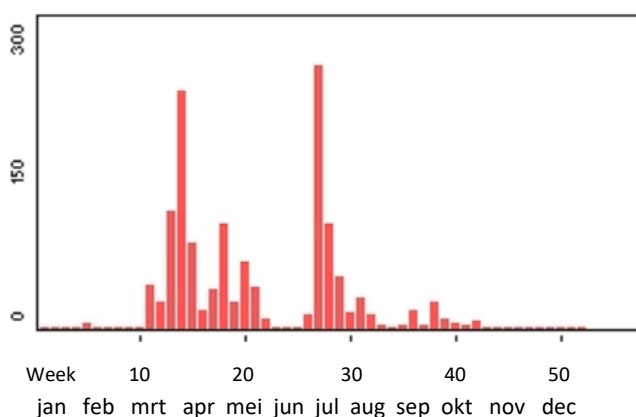
Met 344 exemplaren was het een gemiddeld jaar voor de Distelvlinder. Het verspreidingskaartje laat zien dat de waarnemingen verspreid lagen over de Hoeksche Waard.

N=344

Dagpauwoog (*Aglaia io*)

Na de overwintering werden er op 3 februari al 6 exemplaren gezien op de Staart, de vroegste waarneming in de Hoeksche Waard tot dusver (EL). Opvallend genoeg werd er in het landelijke Tuinvlindertelweekend (5-6 augustus) vrijwel geen Dagpauwoog gemeld, de vliegtijd viel dit jaar vroeg.

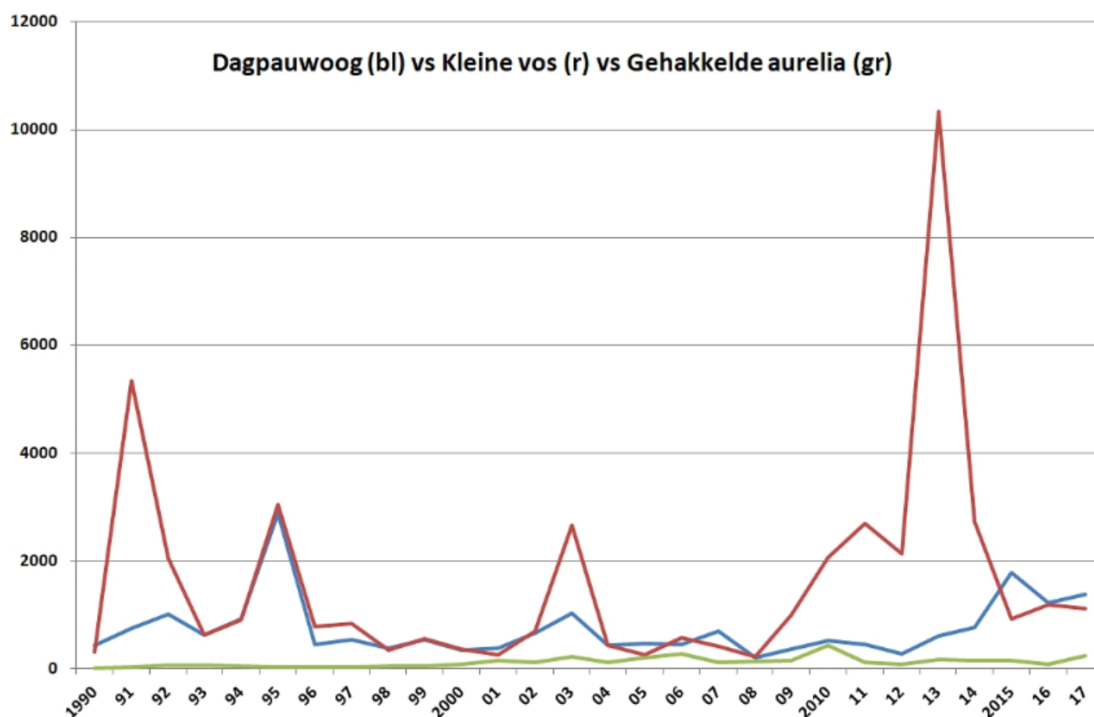

Kleine vos (*Aglaia urticae*)

Met 1.107 exemplaren is er sprake van een lichte daling ten opzichte van vorig jaar. De grafiek onder aan deze pagina laat zien dat op een piek altijd een aantal mindere jaren volgen.

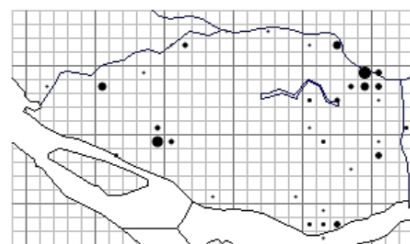
Gehakkelde aurelia (*Polygonia c-album*)

De Gehakkelde aurelia had een goed jaar met 233 exemplaren, voor het eerst sinds 7 jaar werden er weer meer dan 200 exemplaren gezien.

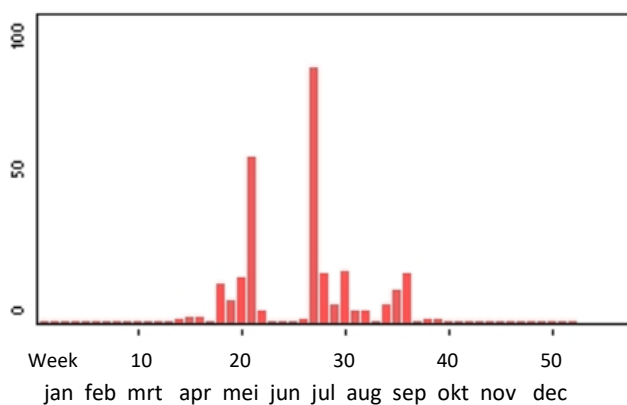
Landkaartje (*Araschnia levana*)

KvdB zag het 1^e Landkaartje op 8 april (langs de Oude Maas bij Heinenoord), de vroegste waarneming in de Hoeksche Waard tot dusver. Er zijn veel waarnemingen in bosrijke locaties, behalve in het Tunnelbos (net als voorgaande jaren). Misschien moeten we daar volgend jaar eens met de werkgroep gaan kijken?

N=267

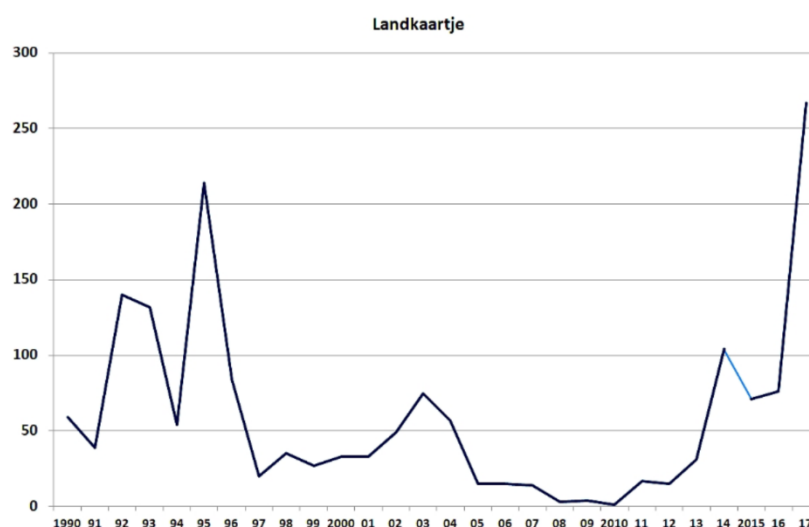
Er was dit jaar een kleine 3^e generatie die vrijwel aansloot op de 2^e generatie.

zomergeneratie

foto: HB

Het Landkaartje is bezig met een flinke opmars, na een lange magere periode van 17 jaar.

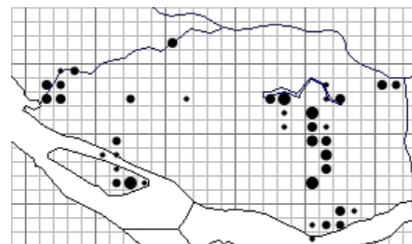

Bont zandoogje (*Parage aegeria*)

Met 1.374 exemplaren is het een nieuw recordjaar voor het Bont zandoogje. Tegenwoordig is het moeilijk voor te stellen dat er tot 2002 jaarlijks ten hoogste 20 exemplaren in de Hoeksche Waard werden gezien.

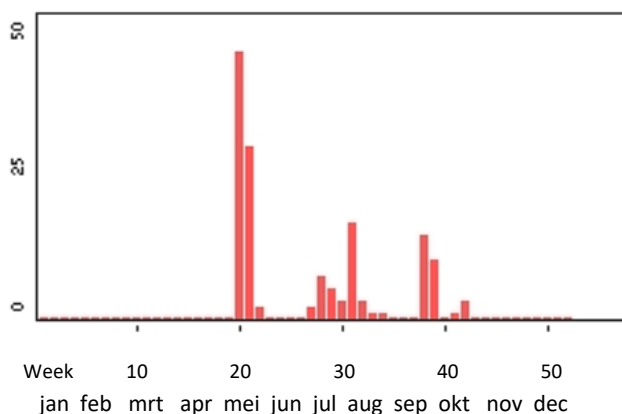
Argusvlinder (*Lasiommata megera*)

Met 142 exemplaren (iets meer dan in 2016) blijft het aantal laag. In het verspreidingskaartje zijn de stippen in de Leenheerenpolder bij Goudswaard aanmerkelijk groter dan vorig jaar, wat betekent dat er op de andere locaties minder exemplaren werden gezien. Gelet op de landelijke achteruitgang van de soort is dat een zorgelijke constatering.

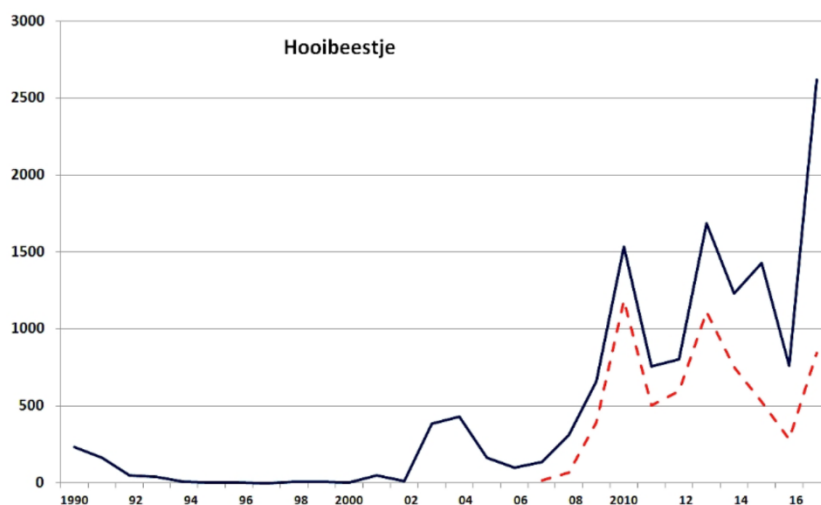
N=142

Ook dit jaar was er weer een 3^e generatie, laten we hopen dat dat een impuls geeft in 2018.

Hooibeestje (*Coenonympha pamphilus*)

Het Hooibeestje vestigde een nieuwe record. De rode stippellijn laat zien dat de stijging dit keer niet voor rekening komt van Tiengemeten, er heeft zich dit jaar een flinke populatie ontwikkeld in de Leenheerenpolder.

Blauwe lijn = totaal aantal exemplaren in de Hoeksche Waard, rode stippellijn = aantal exemplaren op Tiengemeten

Oranje zandoogje (*Pyronia tithonus*)

Met 531 exemplaren was het een redelijk jaar voor het Oranje zandoogje.

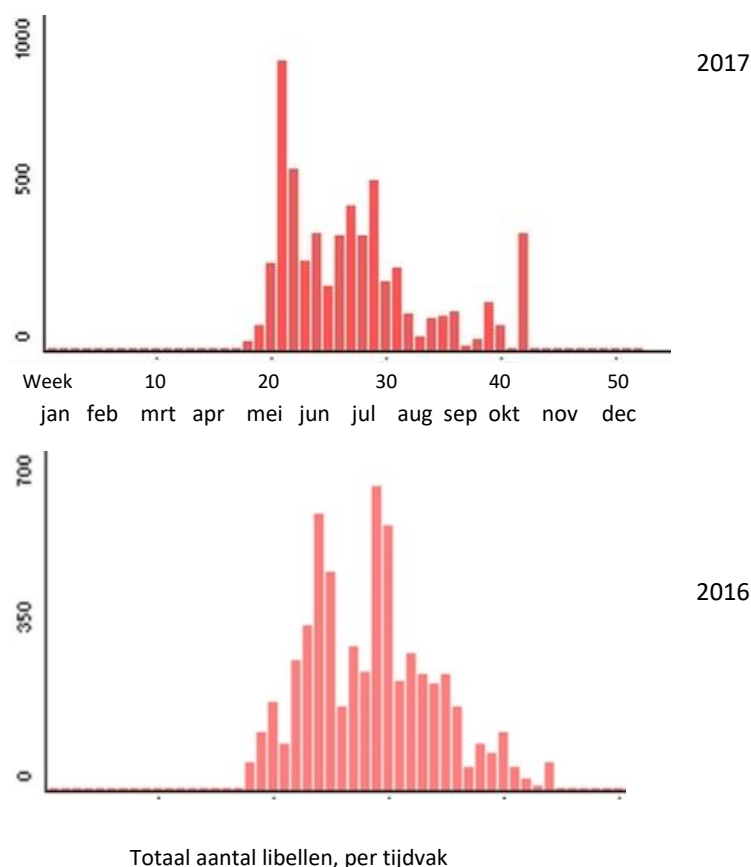
Bruin zandoogje (*Maniola jurtina*)

Met 2.661 exemplaren is er sprake van een flinke stijging. De vlinder was plaatselijk massaal aanwezig, op meerdere locaties werden meer dan 100 exemplaren tegelijk gezien.

LIBELLEN

Er werden 25 soorten libellen gezien, het totale aantal exemplaren was vrijwel gelijk aan vorig jaar. Net als in de voorgaande jaren werd het Lantaarntje veruit het meeste gezien, 36% van het totale aantal waarnemingen betrof deze soort.

Ook de libellen kenden een vroege piek door het zonnige, warme voorjaar. Onderstaande grafieken tonen de vliegtijden in 2017 en 2016.

Bij vier soorten kon een nieuwe datum bij de 'vroegste waarneming ooit in de Hoeksche Waard' worden genoteerd : Weidebeekjuffer (27-5, Karin v.d. Berg), Watersnuffel (16-5, WK), Zwervende heidelibel (25-5, MZ) en Bruinrode heidelibel (18-6, MZ).

De volgorde en (wetenschappelijke) naamgeving in de soortbespreking komt tot stand via het inventarisatie-programma ORDE 4.0 ².

² Programma ORDE, versie 4.0, 1999, auteurs Jeroen Fokker & Oscar Vorst, uitgave van de Nederlandse Entomologische Vereniging

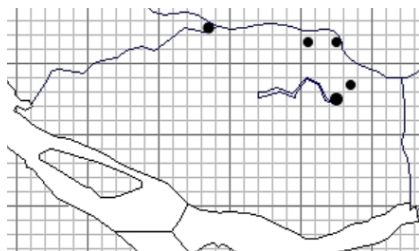
Statistische gegevens en fenologie

Soort	Aantal exemplaren 2017	Aantal exemplaren 2016	Aantal exemplaren 2015	Vindplaatsen 2017	km-hokken 2017	uur-hokken 2017	eerste waam. 2017	waarnemers)	laatste waam. 2017	waarnemers)	vroegste waam. ooit HW
Weidebeekjuifer	8	2		8	5	3	27-mei	Karin v.d. Berg	1-aug	Winfried v.M.	27-mei-2017
Houtpantserjuifer	125	400	187	52	17	10	25-jun	MK	18-okt	MK / w/w	4-jun-2003
Blauwe breedscheenjuifer		1									7-jul-2016
Lantaarnlij	2054	2288	2566	183	52	15	6-mei	MZ	24-sep	RvdB	6-apr-2005
Tengere grasjuifer	2	25		2	2	1	27-aug	EL	28-aug	MZ	22-apr-2007
Vuurjuifer	44	58	51	18	5	3	9-apr	MZ	14-jun	MBi / BW	9-4-2007/2014/2017
Watersnuffel	6	40	8	5	3	3	16-mei	wK	20-aug	GH	16-mei-2017
Azuurwaterjuifer	95	152	131	14	6	4	17-mei	RvdB	18-jul	HB	28-apr-2007
Variabele waterjuifer	646	184	490	44	23	12	6-mei	MZ	29-jun	MZ	15-apr-2007
Grote roodoogjuifer	185	171	79	22	16	10	21-mei	RvdB/HH/Be	31-jul	HB	21-apr-2012
Kleine roodoogjuifer	271	493	406	21	16	10	26-jun	RvdB	21-aug	RvdB	30-mei-2007
Blauwe glazenmaker	24	32	27	23	9	6	18-jun	HB	18-okt	MK / w/w	1-jun-2006
Bruine glazenmaker	22	15	24	15	12	4	15-jul	exc	28-sep	w/w	15-jun-2005
Vroege glazenmaker	172	105	111	74	36	13	17-mei	RvdB	18-jul	HB	25-apr-2011
Paardenbijter	360	447	321	68	35	13	3-jul	MZ	18-okt	MK / w/w	8-jun-2002
Grote keizerlibel	85	52	71	54	28	12	25-mei	HB	27-sep	RvdB	7-mei-2009
Glassnijder	81	82	89	21	13	8	25-apr	MZ	17-jun	MK	17-apr-2011
Platbuik	59	84	125	30	19	11	7-mei	exc	18-jul	HB	22-apr-2007
Viervlek	11	32	19	3	1	1	24-mei	HB	17-jun	MK	18-apr-2010
Gewone oeverlibel	542	533	410	128	49	15	24-mei	HB	28-sep	RvdB	23-apr-2007
Vuurlibel	4			2	2	2	15-jul	w/w	22-jul	GH	4-jun-2007
Zwervende heidelibel	74			9	6	4	25-mei	MZ	16-okt	RvdB	25-mei-2017
Bloedrode heidelibel	289	283	200	49	29	12	17-jun	GH	18-okt	TvB	3-jun-2005
Bruinrode heidelibel	470	254	105	47	25	8	18-jun	MZ	27-okt	TvB	18-jun-2017
Steenrode heidelibel	51	34	158	30	21	9	28-jun	RvdB	16-okt	RvdB	10-jun-2007
Rivierrombout	44	27	12	16	2	2	18-jun	JV	28-aug	EL	4-jun-2007
Aantal soorten	25	24	21								
Totaal	5724	5794	5590								

Soortbespreking

De meeste soorten vertonen normale schommelingen, de soorten met een afwijkend patroon worden hieronder besproken.

Weidebeekjuffer (*Calopteryx splendens*)

N=8

Dit jaar waren er maar liefst 8 waarnemingen!

Zou het nog steeds om zwervers gaan of is het een voorbode van een populatie in de Hoeksche Waard?

foto: EL

Tengere grasjuffer (*Ischnura pumilio*)

Er werden 2 exemplaren gezien op Tiengemeten, vlakbij het oostelijke deel van het kommoeras dat dit jaar gedeeltelijk is drooggelegd (voor de bestrijding van de invasieve exoot Kleine waterteunisbloem).

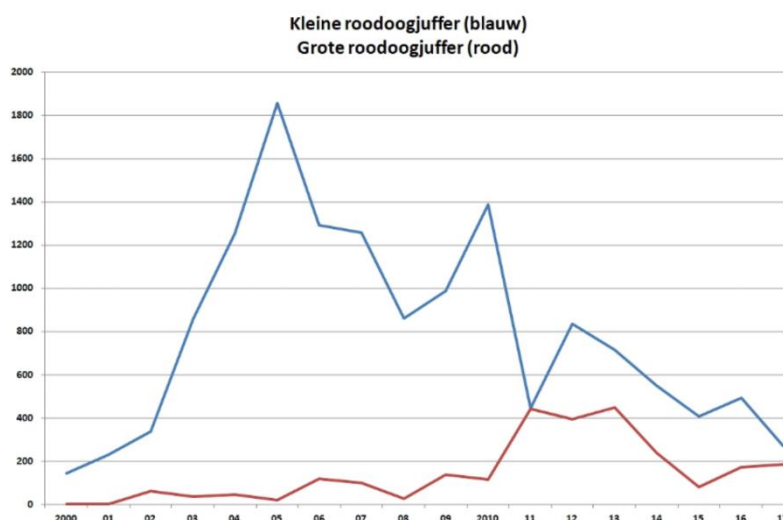

foto: MZ

Grote roodoogjuffer (*Erythromma najas*)

Kleine roodoogjuffer (*Erythromma viridulum*)

Meestal is de Kleine roodoogjuffer veel talrijker dan de Grote roodoogjuffer, maar dit jaar werden van beide roodoogjuffers bijna evenveel exemplaren gezien.

Vuurlibel (*Crocothemis erythraea*)

De Vuurlibel was talrijk in de periode 2005 - 2007 (133 exemplaren) en in de periode 2008 - 2012 waren er bijna jaarlijks enkele waarnemingen, daarna werd deze libel niet meer gezien in de Hoeksche Waard.

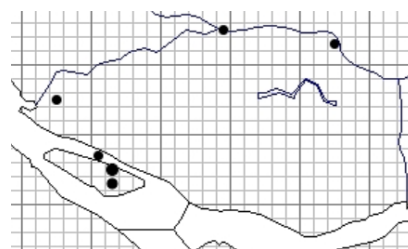
Dit jaar werden er 4 exemplaren waargenomen: Sint-Anthoniepolder (15-7, WW), Leenheerenpolder (22-7, GH) en Tiengemetten (27-8, Leo Linnartz).

foto: GH

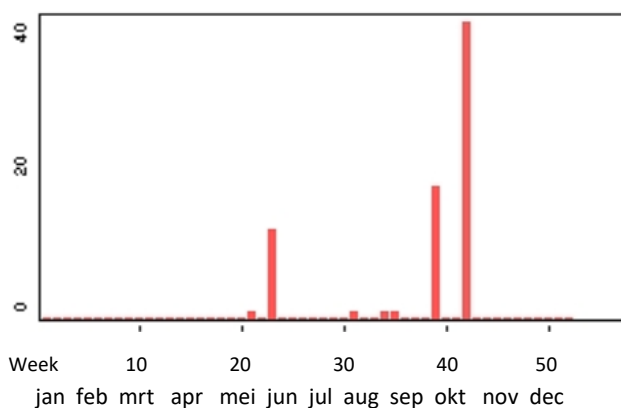
Zwervende heidelibel (*Sympetrum fonscolombii*)

De laatste waarneming in de Hoeksche Waard dateert alweer uit 2014. Het voortplantingsgebied van deze zwerver uit Zuid-Europa bestaat uit ondiepe plassen die in de zomer uitdrogen. Door de gedeeltelijke drooglegging van het oostelijke deel van het kommoeras ontstond dit jaar op Tiengemetten een aantrekkelijke biotoop, net als in de beginjaren van de natuurontwikkeling.

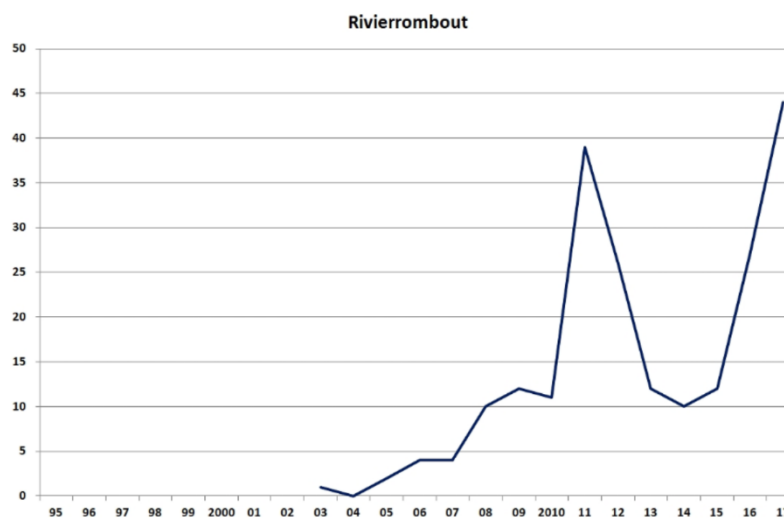
N=74

Eind mei / begin juni was de aankomst uit Zuid-Europa, het fenogram laat na de voortplanting 2 nieuwe generaties zien.

Rivierrombout (*Gomphus flavipes*)

De Rivierrombout vestigde een nieuw record met 44 exemplaren, alle imago's werden gezien langs de Oude Maas (Kuipersveer en de Staart).

Er werden ook enkele larvenhuidjes gevonden, allemaal op een stenige ondergrond. Er zaten 2 exemplaren op de stortstenen bij het haventje van Kuipersveer (BW/HBe) en 1 exemplaar op de stenen muur van het bruggenhoofd van de oude Barendrechtse brug (via waarneming.nl).

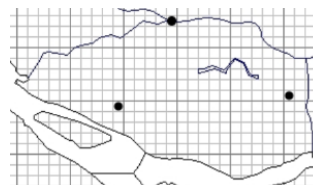
larvenhuidje

foto: BW

MACRONACHTVLINDERS

In totaal werden er 184 soorten macronachtvlinders waargenomen, daarmee was het een goed jaar.

De lichtvangsten van de werkgroep (op laken) waren verspreid over natuurterreinen in de Hoeksche Waard (zie kaartje). Daarnaast werd er door een aantal werkgroepleden regelmatig een lichtval in de tuin gezet.

Bijzondere waarnemingen

Kleine voorjaarsspanner (*Agriopis leucophaearia*)

1^e waarneming in de Hoeksche Waard!

Op 3 februari zat de vlinder in de lichtval van TS in Nieuw-Beijerland. Hoewel het landelijk een zeer algemene soort is wordt de vlinder vooral gezien op de zandgronden in het binnenland en in de duinen, daarbuiten is de vlinder schaars of ontbrekend.

foto: TS

Gele oogspanner (*Cyclophora linearia*)

1^e waarneming in de Hoeksche Waard!

Op 23 mei zat de vlinder in de lichtval van TS in Nieuw-Beijerland. Landelijk is het een vrij algemene soort, ook dit is een vlinder van de zandgronden in het binnenland en in de duinen.

foto: TS

Wilgentandvlinder (*Notodonta tritophus*)

1e waarneming in de Hoeksche Waard!

Een vrij zeldzame soort die verspreid over het land voorkomt. Het was één van de verrassingen op het laken in de tuin van Klein Profijt, tijdens een succesvolle editie van de Nationale Nachtvlinder Nacht.

foto: MZ

Groot-hoefbladboorder (*Hydraecia petasitis*)**2e waarneming in de Hoeksche Waard!**

Medio april riep de Vlinderstichting op tot een zoektocht naar rupsen in de bloemstengels van het Groot-hoefblad, om zo meer zicht te krijgen op de landelijke verspreiding van deze soort. De Groot-hoefbladboorder komt wel op licht, maar zit zelden ver van de waardplant en wordt daardoor vrijwel nooit op het laken aangetroffen.

Er was één waarneming bekend in de Hoeksche Waard uit 1996 (Klein Profijt, HB).

Tijdens onze rupsenjacht werden 4 locaties bezocht, waarbij bleek dat het Groot-hoefblad een bijzondere leefwijze heeft. Op de Esscheplaat is een grote groeiplaats, maar er staan uitsluitend mannelijke planten (en dus ontbreken de bloemstengels). In de heemtuin Piershil en langs de oude Barendrechtse brug werden bloemstengels onderzocht, maar geen rupsen gevonden.

Uiteindelijk was de 4e locatie succesvol: op 5 mei vond MZ twee rupsen bij het haventje van Klein Profijt, waarvan er één geparasiteerd was.

Tot onze grote verrassing kwam er tijdens de Nationale Nachtvlinder Nacht een vlinder op het laken (op 125 meter van de vindplaats van de rupsen). De 2e waarneming van deze vlinder in de Hoeksche Waard was ook landelijk bijzonder (op Waarneming.nl werd dit jaar alleen in Groningen ook een imago gemeld).

waardplant

rups

imago

foto's: MZ

Gepijlde micro-uil (*Schrankia costaestrigalis*)**2^e waarneming in de Hoeksche Waard!**

Een vrij zeldzame soort die onder andere voorkomt langs rivieroeveren, dat de vlinder op 22 september op het laken zat in de tuin van Klein Profijt klopt dus met zijn habitat. Deze kleine snuituil kan gemakkelijk worden aangezien voor een microvlinder. De 1^e waarneming in de Hoeksche Waard (en de enige tot nu toe) dateert al weer uit 2001.

foto: TS

Karmozijnrood weeskind (*Catocala sponsa*)**3^e waarneming in de Hoeksche Waard!**

Een soort van de zandgronden in het binnenland en de duinen, de eerdere waarnemingen waren in Oud-Beijerland (1976, HB) en op Tiengemeten (2012, PR). Extra leuk dus dat er tijdens de Nationale Nachtv�inder Nacht een vlinder in de lichtval zat.

foto: MZ

Doodshoofdv�inder (*Sesia apiformis*)

Deze pijlstaart wordt af en toe in de Hoeksche Waard aangetroffen, het is een trekvlinder die in het voorjaar vanuit Zuid-Europa naar Nederland komt. Dit jaar werd er een exemplaar gezien in De Wacht.

foto: Ronald in 't Veld

Hoornaarvlinder (*Sesia apiformis*)

De vlinder komt niet op licht maar kan soms overdag gevonden worden, rustend op boomstammen. De laatste waarneming was in 2011. KvdB ontdekte een copula op 14 juni in het Veerbos en dat maakt deze waarneming extra bijzonder!

foto: KvdB

Zwart weeskind (*Mormo maura*)

Deze soort is bezig met een gestage opmars in de Hoeksche Waard, dit jaar werden er 19 exemplaren gezien op 9 vindplaatsen. Tijdens de Nationale Nachtvlinger Nacht zaten er maar liefst 8 exemplaren op smeer.

foto: KvdB

Rood weeskind (*Catocala nupta*)

Een algemene macronachtvlinger in de Hoeksche Waard, maar dit jaar werd er een record aantal gezien (19 exemplaren op 7 vindplaatsen). Tijdens de Nationale Nachtvlinger Nacht kwamen er 12 exemplaren op smeer.

foto: KvdB

Prachtmot (*Oncocera semirubella*)

Bij de nachtvangsten concentreren we ons op de macronachtvlinders, maar er worden natuurlijk ook micronachtvlinders aangetrokken door de lamp. Deze kleurrijke micronachtvlinger kwam op het laken tijdens de Nationale Nachtvlinger Nacht. Het is een zeldzame soort die vooral op de kalkgronden van Zuid-Limburg en in de duinen wordt gezien.

foto: MZ

TERREINEN met HWL-beheer

Het Hoekschevaards Landschap beheert een flink aantal terreinen (totaal ca. 200 ha). De grotere terreinen bezoeken we jaarlijks om de ontwikkelingen bij vlinders en libellen te kunnen volgen.

De Staart

Oud-Beijerland, De Staart (RD: 089-427)

Dagvlinders	2017	2016
Zwartspriddikkopje	48	26
Koninginnenpage		
Oranjetipje		
Groot koolwitje	1	2
Klein koolwitje	41	63
Klein geaderd witje	5	20
Oranje luzernevlinder		
Citroenvlinder		
Kleine vuurvlinder	2	1
Boomblauwtje	1	1
Bruin blauwtje	25	
Icarusblauwtje	80	11
Atalanta	162	41
Distelminder	15	14
Dagpauwoog	27	26
Kleine vos	28	57
Gehakkelde aurelia	5	1
Bont zandoogje	14	1
Argusvlinder		
Hooibeestje	7	3
Oranje zandoogje	8	15
Bruin zandoogje	255	259
Totaal soorten	17	16

Libellen	2017	2016
Weidebeekjuffer	2	
Houtpantserjuffer	1	
Lantaarntje		
Watersnuffel		
Azuurwaterjuffer		
Variabele waterjuffer		
Blauwe glazenmaker		
Bruine glazenmaker		1
Vroege glazenmaker	1	6
Paardenbijter		1
Grote keizerlibel	13	2
Platbuik		
Viervlek		
Gewone oeverlibel	8	7
Zwervende heidelibel	1	
Bloedrode heidelibel	1	
Bruinrode heidelibel	2	
Steenrode heidelibel	1	
Rivierrombout	3	1
Totaal soorten	10	6

Voor alle terreinen geldt: soorten waarbij geen aantal wordt vermeld zijn wel in eerdere jaren waargenomen, maar niet in 2017 /2016.

Oudendijk - Hoekse weg / Idylle

Oudendijk, Hoekse weg HWL (RD: 093-420)

Dagvlinders	2017	2016
Zwartspriddikkopje	9	5
Oranjetipje		
Groot koolwitje	1	2
Klein koolwitje	7	12
Klein geaderd witje	1	6
Kleine vuurvlinder	1	
Boomblauwtje		
Bruin blauwtje	2	1
Icarusblauwtje	6	
Atalanta		1
Distelminder		
Dagpauwoog		1
Kleine vos	2	
Gehakkelde aurelia		
Bont zandoogje	3	8
Argusvlinder	1	
Hooibeestje	15	12
Oranje zandoogje	1	
Bruin zandoogje	7	3
Totaal soorten	13	10

Idylle - de Vlinderstichting, Strijen (RD: 089-427)

Dagvlinders	2017	2016
Zwartspriddikkopje	3	1
Groot koolwitje		25
Klein koolwitje	5	5
Klein geaderd witje	4	1
Oranje luzernevlinder	4	
Kleine vuurvlinder	1	
Bruin blauwtje	3	3
Icarusblauwtje	51	24
Distelminder	5	13
Kleine vos	7	3
Bont zandoogje	1	
Argusvlinder		
Hooibeestje	6	11
Oranje zandoogje	2	
Bruin zandoogje	8	3
Totaal soorten	13	10

Kleine terreinen

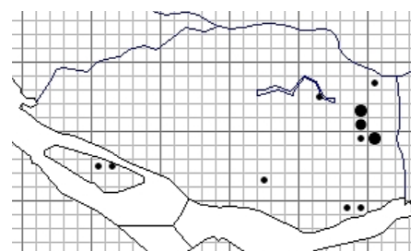
Er werden diverse kleine locaties bezocht, hieronder worden de waargenomen aantallen cumulatief weergegeven.

Dagvlinders	2017	2016
Zwartsprietdikkopje		26
Boswitje		1
Groot koolwitje	2	5
Klein koolwitje	13	53
Klein geaderd witje	6	21
Oranje luzernevlinder	1	1
Kleine vuurvlinder	2	2
Boomblauwtje		1
Bruin blauwtje	1	10
Icarusblauwtje	114	133
Atalanta	7	9
Distelminder	19	19
Dagpauwoog	11	22
Kleine vos	24	15
Landkaartje	1	
Bont zandoogje	3	10
Argusvlinder		
Hooibeestje	91	32
Oranje zandoogje		7
Bruin zandoogje	23	57
Totaal soorten	15	18
Sint-Jansvlinder	258	294

Libellen	2017	2016
Houtpantserjuffer	1	2
Lantaarntje	125	133
Watersnuffel		1
Azuurwaterjuffer	10	
Variabele waterjuffer	24	50
Grote roodoogjuffer	13	
Kleine roodoogjuffer	60	33
Blauwe glazenmaker		2
Bruine glazenmaker	5	5
Vroege glazenmaker	31	10
Paardenbijter	3	8
Grote keizerlibel	8	2
Glassnijder	5	2
Platbuik	1	1
Gewone oeverlibel	104	4
Bloedrode heidelibel	15	5
Bruinrode heidelibel	5	
Steenrode heidelibel	4	3
Totaal soorten	16	15

Sint-Jansvlinder (*Zygaena filipendulae*)

De Sint-Jansvlinder werd op 26 locaties waargenomen. Er werden iets minder exemplaren geteld dan vorig jaar, maar de verspreiding is groter. Het is opvallend dat de vlinder nog steeds hoofdzakelijk vliegt in terreinen die bij HWL in beheer zijn.

N=258

Colofon

Vereniging Hoekschewaards Landschap Werkgroep Vlinders en Libellen

Jaarverslag 2017

Coördinator werkgroep: Marion Zondervan

Beheerder waarnemingendatabase: Henk Bunjes

tekst:

Marion Zondervan

overzichten, kaartjes en grafieken:

Henk Bunjes

Omslagfoto's:

Landkaartje - voorjaarsgeneratie *(foto Wilma Kapoen)*

Zwervende heidelibel *(foto Marion Zondervan)*

Natuurbezoekerscentrum: Klein Profijt

Open: di-vr 10-17 uur, za/zo 12-17 uur

bezoekadres: Zalmpad 11

postbus 1080

3260 AB Oud-Beijerland

tel.: 0186-621888

e-mail: kantoor@hwl.nl

internet: www.hwl.nl

Nationaal Landschap Centrum (NLC)

Open: za/zo 12-17 uur

Veerweg 1c

3281 LX Numansdorp

tel.: 0186-653512

e-mail: nlc@hwl.nl

internet: www.hwl.nl

